

Familiebillede – et essay om et billede og en tid

af Else Bisgaard

Et billede er ikke alene fyldt med informationer, men også med spørgsmål. I denne artikel giver forfatteren oplysninger om personerne på et stort familiebillede, men hun sætter også ord på, hvad et billede kan sætte i gang af tanker om tiden for 100 år siden, om slægtens betydning og livsvilkårenes foranderlighed.

På min væg hænger et familiebillede. En smukt blank og bred, dybbrun mahogniramme kranser fotoet i en bred passe partout. Billedet har altid hængt på væggen i stuer, hvor jeg færdedes. Først min farmors stue og senere mine forældres. Nu hænger det så hér i mit kontor og minder om en svunden tid.

Hvad skal man egentlig med et gammelt billede på sin væg – eller med de utallige fotos, der gemmes i skuffer og skabe – gamle og guldne, med blege motiver, portrætter af mennesker vi ikke kender, begivenheder vi aldrig vil kunne placere i tid og sted? Sikke meget plads der kunne frigøres, om man ryddede op i de gamle billeder og smed de fleste ud! Og hvilken skrækkelig tanke er det ikke. At smide billeder ud er som at smide historien ud og nægte vor fortid en plads i både vores personlige og vores fælles bevidsthed. Vi skal jo bruge historien, både den nære og den fjerne – den personlige, den lokale, den nationale og den globale – for at forstå os selv, hvem vi er, og hvorfor vi er. Med historien får vi mulighed for at blive indført i en kulturel og historisk sammenhæng og finde vor livssammenhæng. Billeder er et vægtigt bidrag til at etablere vores historie.

Heldigvis har jeg endnu det gamle billede.

Hos fotograf Gram

Billedet måler med ramme 46,5 (højde) x 59

(bredde) – fotoet uden ramme 22 x 28,5 cm. Det fremstår i grå-brune farver og er signeret »L. H. Gram, Thisted«. Fotograf Gram blev i sine mange år som fotograf i Thisted nærmest legendarisk. Han indrettede sig i sit første atelier i Thisted i 1898, fortsatte helt indtil 1953 og blev i øvrigt æresmedlem af Dansk fotografisk Forening.

Desværre er der intet årstal angivet på billedet. Jeg ved altså ikke præcist, *hvornår* det er taget. Det undrer mig også, *hvorfor* billedet er taget, i hvilken anledning? Det har været en stor og besværlig sag at samle flokken, der boede forskellige steder – i Thy ganske vist. De må være kommet dragende til atelieret i Thisted i hestevogne, måske med tog eller endog til fods? Og der må jo have været en særlig grund til at tromme familien sammen. Det var vel ikke bare fordi det nu takket være Gram var blevet muligt – og moderne – at lade sig forevige på et gruppebillede. En række overvejelser over billedets alder og en række skarpsindige ræsonnementer fra min fætter Mogens Mehl har imidlertid ført mig frem til den antagelse, at billedet kan være taget i 1915. Det år fyldte min oldefar Niels 75, og han er en vigtig person på billedet. Måske kunne hans runde fødselsdag være anledningen til billedet. Det vil jeg vende tilbage til.

Billedkulissen udgøres af en bagvæg med antydningen af bl.a. et klunkegardin i store folder. Til venstre anes noget, som ligner

hjørnet af et klaver og et palmeblad og til højre hjørnet af et fint snedkereret skrivebord med snirklede mønstre i træværket, måske hjørnet af et billede og måske bøger. Scenen er anonym, men man associerer til en fin salon eller stue i et fint kvarter i en storby. Hele iscenesættelsen bringer tankerne hen på engelske film om victoriatidens bedre borgerskab, »Room with a view« i Thisted! Dén slags film, som piger elsker!

På sæt og vis kan man sige, at kulissen og iscenesættelsen af navnlig de yngre personer på billedet illuderer et komfortabelt og privilegeret liv á la en moderne storby omkring 1900. Måske har fotograferingens mode dikteret en sådan efterligning af det moderne byliv, selv helt herude i provinsen i Grams atelier i Storegade.

Personerne

På billedet er der ti personer, fem par.

Parret forrest i midten er mine oldeforældre: Johanne Bisgaard, født Johanne Dorthea Jensen Frost, 1856-1930, og Niels Bisgaard, 1840-1916, som altså fyldte 75 i 1915. De øvrige er Johanne og Niels' børn, en søn og tre døtre, med ægtefæller: til venstre for Johanne sidder min farmor Dorthea, (1890-1972) og bag hende står Johanne og Niels' søn, min farfar Christen, (1885-1944). Til højre for ham står Jensine Petrea (1890-primò 1960'erne) og ægtefælle Peder Christian Nørgaard, dernæst H. Viktor Jensen med hustru Johanne (født 1880). Yderst til højre Jens Knakkegaard (født 1871) og foran ham sidder hans hustru Gjertrud Marie (født 1876). De fire søskende var altså Christen, Jensine Petrea, Johanne og Gjertrud Marie.

De har fint tøj på. Kvindernes kjoler og smykker er tunge og stilfulde. Kraverne slutter tæt om halsene. Kompakte mønstre og broderier dækker bryst og ærmer. Kjolerne

er fodlange, nogle endog med et lille slæb ser det ud til. Herrernes jakker dækker over hvide skjorter med kravat, slips eller sløjfe. De ældres tøj synes dog en smule mere enkelt og mørkt end de yngres. Oldefars pudsede støvler nærmest stråler om kap med oldemors fine sorte tørklæde, som omhyggeligt dækker det meste af håret og er bundet med en kæmpeknude under hagen, så det fine ansigt er rammet ind. Man bemærker også de unge kvinders opsatte frisurer, som giver enhver moderne travl kvindes praktisk kortklippede hår baghjul!

Det var dengang en alvorlig sag at blive fotograferet. Man gjorde sig umage med påklædning og opstilling. Det fine tøj kan dog ikke skjule, at de to gamle ser lidt arbejds slidte ud. De unge er endnu skære i huden, ranke og velplejede. De ser på én gang alvorlige, milde og lidt stive ud. Der er ikke mange og store smil. De ser frem eller ud, ligesom uden forbindelse med hinanden. Man kan måske endog tillade sig at bemærke, at nogle af dem synes en smule reserverede i udtrykket. Fem af dem ser ikke direkte på fotografen, mens de resterende har øjenkontakt med fotografen og dermed med beskueren.

Der er langt fra mit familie billede til moderne fotografering, hvor familier arrangeres i afslappede, henslængte positioner, tæt på hinanden og i fysisk kontakt – ofte med humor og humør, store smil og smart eller pudsigt påklædning. På mit billede er de meget omhyggeligt symmetrisk anbragte med de gamle som centrum og omdrejningspunkt. Tydeligvis har man her ønsket et billede, som viste forældre og børn og svigerbørn fra deres bedste side og i en opstilling, der viser relationen mellem den gamle og den unge generation. De gamle, som sidder i midten, udstråler ro, stabilitet, en art hvilen i sig selv efter næsten endt gerning og mange års arbejde med gården. De har præsteret, hvad der kunne

Affotografering: Klaus Madsen.

forventes af dem: hårdt arbejde og materiel velstillethed, at viderebringe slægten gennem de 4 nu voksne og etablerede børn med ægtefæller. De gamle sidder ned og kan symbolsk tillade sig at hvile. De (fleste af de)unge står op, klar til at overtage ansvaret for gerning og videreførelse.

Hvad mon de tænker? Hvilke erfaringer har livet indtil nu, dvs. årene omkring og efter århundredskiftet, mødt dem med? Har de drømme og forhåbninger til livet?

Historien

Lad os til eksempel dvæle et øjeblik ved Niels Bisgaard, den ældre herre i midten, min

oldefar. Han var som nævnt født i 1840 og er, hvis antagelsen om billedets alder ellers er rigtig, altså 75 år gammel, da billedet bliver taget! Han er nu ellers en flot og statelig ældre herre. Han ser en smule anspændt ud med stirrende øjne, munden krænger lidt ned og understreger dobbelthagen, der hviler på den lidt stive krave. En bred, knyttet hånd vidner om hårdt arbejde, de pudsede sko om både en vis selvagtelse og stolthed. Måske er han lidt anspændt ved hele situationen, han som ellers udelukkende færdes i Skyum og omegn!

Hans farfar, Peder Christensen Helligsø, antageligt født i 1762, var fæster på gården Bisgaard og blev den første selvejer på gården i 1801, efter de store landboreformer i

1780'erne. Han skal angiveligt have betalt ejeren af Irup, under hvilken gården hørte, 1220 rigsdaler for gården. Peder Helligsø døde i 1823. Efter ham overtog sønnen Christen gården og familienavnet »Bisgaard«. Denne Christen døde i december 1863 og hans kone Gertrud Marie døde i januar 1864. Da overgik gården til de 2 sønner, Johan Peder og Niels, af hvilke altså Niels (min oldefar på billedet) blev enejer i 1867.

Hvorfor skulle de to sønner sammen overtage gården i 1864? Måske skyldtes det en ny arvelov fra 1857, som gav arveretlig ligestilling mellem mænd og kvinder. Med ni børn, seks piger og tre drenge, som altså nu skulle arve lige, kan det have været svært at finansiere, at en enkelt søn kunne overtage gården. En anden grund kan have været den urolige og ustabile periode i Danmark pga. krigen.

Det fortælles om Niels, at da han og broderen Johan Peder efter en længere skifteretsproces i juni 1864 endeligt skulle overtage gården, var min oldefar ikke med på skifteretskontoret, idet han var indkaldt til militæret. Det var det forfærdelige år 1864, »nederlagstiden«, som Herman Bang i romanen »Tine« benævner krigen med Preussen, der nær havde kostet den danske nation livet og i hvert fald kostede Danmark og de danske soldater ufattelige lidelser takket være en uduelig og fejlslagen regeringspolitik. Nede i Sønderjylland var Danmark endnu på fotoets egen tid reduceret, og grænsen gik ved Kongeåen.

Bonden

Men hvad tænkte min oldefar, Niels, den stolte og stovte bonde, som han nu sad dér i Grams atelier i Thisted i 1915, omgivet af kone, børn og svigerbørn? Udover at skulle koncentrere sig om fotografens ordrer, som må være kommet i en lind strøm fra det sorte dækkede over det teknisk avancerede fotografiapparat,

om at »sidde stille og se ligefrem«, tænkte han måske tilbage på et langt liv som bonde på én af sognets store gårde. Han var blot 3. generation af selvejere i Danmark. Måske har der i familien endnu på Niels' og Johannes tid veriseret historier om dengang, da forfædrene endnu var fæstere under herremanden på Irup.

Niels havde som sin farfar Peder og sin far Christen været med til at opbygge og vedligeholde den bondestand, som økonomisk og materielt bar Danmark i 1800-tallet, indtil det danske samfund gradvist i de sidste årtier af det forrige århundrede for alvor overgik til et industrisamfund.

Hvad var en bonde i »de gode gamle dage«? I bogen »Provence« skriver Jacques Berg om bonden som begreb, at han er en »mytisk skikkelse, kendte til livet, var stolt og ydmyg, gudfrygtig, sled hårdt for det daglige brød, skyldte ikke nogen noget, herskede uden diskussion over hus og husstand, værdsatte små glæder og holdt på sin jord, slægtens eje.« Dét var den provençalske bonde ifølge Berg, men han havde utallige kollegaer over den hele verden, som ganske lignede ham med hensyn til værdisæt og selvforståelse. Vi finder også i dansk litteratur den klassiske bonde beskrevet hos f.eks. bondedigteren Jeppe Aakjær, når han i sine mere naturromantiske digte som f.eks. »Jeg lagde min gaard i den rygende blæst« skriver om bonden i harmoni med sin jord, sine dyr, sine omgivelser og sit liv: »Her har jeg min lykke/ her har jeg mit hjem/her har jeg mit kald og min kvinde...«

Ingen tvivl om, at Niels på billedet er en værdig repræsentant for, hvad jeg her kalder den klassiske og veletablerede bondestand i 1800-tallets Danmark. Han hørte til en slægt af selvejere, som havde klaret overgangen fra fæste til selveje, skønt det både materielt og kulturelt var en vanskelig proces, der har involveret mange tanker, følelser og kostet

mange besværligheder før den var en integreret realitet i dansk hverdagsliv. Jeg tror, at Niels med tilfredshed kunne trække sig tilbage til sit otium, velvidende at han havde overtaget og overdraget sin ejendom som det forventedes af ham.

Viserværk i hus

Hvis vores antagelse om billedets alder er rigtig, døde oldefar Niels året efter, at billedet blev taget. Hans tid var altså næsten gået. I vores stue står som et lille a propos til tidens gang et gammelt standur, der ligesom billedet altid har fulgt mig. Jeg trækker det op hver 4. dag ca. De to blylodder er – ja – »blytunge«. Med lidt møje og besvær – tikker det endnu trofast timerne ud i dage og år, som det har gjort i henved 150 år.

Sådan et ur er et snildt stykke mekanik. Min far fortalte f.eks., at hans far (den unge Christen på billedet) havde et snoretræk installeret fra sin seng og ind i stuen med forbindelse til uret. Når han vågnede om natten og måske lå søvnløs, kunne han med et hiv i snoren aktivere urets slagværk, så det slog, hvad det havde slået sidst. Min farfar kunne altså således fra sin seng i den mørke nat høre, om klokken f.eks. var mellem 03 og 04. Gad vide, om ikke han ved de lejligheder fik vækket resten af husholdet, i hvert fald kone og børn, der end ikke i søvne har kunnet overheurets gennemtrængende og lidt skingre slag! I øvrigt var der i Bisgaard en urskive på den anden side af stuevæggen, forbundet til uret med en aksel gennem væggen. Selve uret stod i dagligstuen. I folkestuen, hvor karle og piger indtog deres måltider, kunne de således på den supplerende skive se, hvad klokken var – dog kun med en enkelt viser! I vores familie har det om urets historie altid heddet, at der et sted bag det sprukne træværk inde i det gamle urværk er indridset bogstaverne »HP«

for Hans Plougmand, som byggede stueure i Thy i årene omkring 1850.

Et sådant ur har været en værdifuld og prestigefyldt sag. I bogen »Tre gårde i Thy« redegør Poul Kjeldgaard, hvis oldefar var min tipoldefar Christen, omhyggeligt for skiftestuens optegnelser fra 1823 om boet efter Peder Helligsø, den førnævnte første selvejer. Møbler, husgeråd, klæder og tekstiler, dyr, lagre af mad osv. Et ur nævnes også: »I den med kakkelovn forsynede dagligstue er mange ting, der bruges i det daglige: Gårdens ur (»viserværk i hus«)...« Det kan jo næppe være det samme ur som det gamle i min stue, men må være dets forgænger. Et ur havde han altså også, selvejeren Peder Helligsø.

At give videre

Den gamle bonde Niels på billedet repræsenterer en traditionsbunden kultur, set med nutidens øjne. Hans forpligtelse vendte så at sige bagud: hvad forfædrene havde afleveret til ham, skulle viderebringes med respekt. Det vigtigste var at bevare og fastholde, at tage vare på værdierne, der var bundet i det materielle: jorden, dyrene, gården, inventar. Det var afgørende at holde fast og vide, hvor man hørte til. Moderne sociologer karakteriserer den traditionsbundne kultur som en kultur, der har sit omdrejningspunkt i at bevare det eksisterende. En traditionskultur er i vidt omfang statisk og skeptisk over for det nye. Individets identitet gives gennem slægt, kald og stand og er således defineret af andre. »Individualisme« er et nymodens begreb, som sikkert ikke ville have sagt personerne på billedet noget særligt.

Og selvfølgelig skulle den eneste søn, Christen, overtage gården ved sit bryllup med Dorte i 1912. Så det gjorde han. I mine gemmer har jeg skøde og stempelpapir på salget af gården fra far Niels til sønnen Christen (min

farfar), og som sælger har den da 72-årige Niels Bisgaard med en rystende - og lidt skruevant – hånd prentet sit navn med blæk på det vigtige papir med rød-hvid snor og vokstempel. Gården blev handlet for 84.000 kr., af hvilke de 16.000 var en gave fra far til søn. Med moderne mål var gården på ca. 120 tdr. land. I hartkorn var gården i skødet sat til 10 Tønder, 3 Skæpper, 3 Fjerdingkar og 13/4 Album, og af skødet fremgår, at den sælges til sønnen med *paastaaende Bygninger, disses grund-, mur- og nagelfaste Tilbehør, Besætning og Inventarium, Avl og Afgrøde, og skal denne Ejendom fremtidig tilhøre ham (køber) som hans frie og fulde Ejendom, idet jeg indestaar for Vanhjemmel efter Loven.*

Der var naturligvis også tænkt på de »pensionerede« gamle, idet det af skødet fremgår, at *Udenfor Købesummen skal Chr. Bisgaard, saalænge jeg og min Hustru, Johanne Dorthea Jensen, lever, levere os daglig 3 Potter nymalket Sødmælk samt yde os Foder og Græsning til en Hest.*

Min oldefar og Johanne tilbragte herefter deres otium i et tilbygget aftægts hus vest for gårdens stuehus. Hun sad som enke hér i 14 år og døde i 1930. Nogle af mine fætre og kusiner husker endnu »gammelmue herom«. (Gammelmue = gammel betegnelse for bedstemor. Denne betegnelse brugte også min far om sin bedstemor Johanne på billedet, som han huskede beboede aftægts huset til hun altså døde i 1930). Som skødet viser, blev der altså sørget for de gamle, og såvel aftægts hus som de daglige tre potter nymalket mælk synes at have været en naturlig ting. Men hvad skulle de egentlig med en hest?

Soldat?

Der har ikke været nogen tvivl om, at Christen som søn skulle overtage gården. Sådan tænkte en bonde anno 1912 fortsat, både den

afgående og den kommende. Christen tilbragte hele sit liv på Bisgaard, hvis stuehus blev nyopført i 1885, det år da Christen blev født. I maj 1908 – da Christen var 23 år – modtog han »Udskrivningspas til den egentlige Krigstjeneste«, altså indkaldelse til militæret. Af udskrivningspasset fremgår f.eks., at han var 64¾ tommer, og at han skulle møde til tjeneste den 2. november 1908 i København, 1. Art. reg. Kaserne, Christianshavn. Af indskrivningspassets bagside fremgår en række foranstaltninger og forberedelser, som den indkaldte soldat skulle iagttage. Hér skal blot nævnes en advarsel mod private Soldaterhjem – altså at søge andre soldaterhjem end dem, som afdelingen anbefaler: »*Paa saadanne Steder gaar det ud paa at trække Dem Pengene af Lommen til Drik og unyttige Ting!*« Et godt råd til en verdensuerfaren ung mand fra landet, som aldrig havde sat sine fødder i den store stad.

Loven om værnepligt, ifølge hvilken Christen blev indkaldt, var fra 1869. Men Christen kom aldrig til København – ikke som soldat i hvert fald, og jeg tror faktisk aldrig, han kom der. På udskrivningspassets gulnede papir står der med håndskrift skrevet »Annuleret« tværs hen over teksten og i margen står følgende håndskrevne: »*Har for en Byttesum af 225 Kroner tilbyttet sig Lodtr. No. 3479, der ikke er indkaldt*«. Således købte min farfar sig til fritagelse for militærtjeneste. Man kan selvfølgelig diskutere det moralske i en sådan mulighed for at købe sig fri for militærtjeneste. Jeg antager, at Niels med glæde betalte de 225 kr., så han kunne beholde sin søn hjemme i Thy og i ro og mag forberede generationsskiftet og dermed undgå endnu en gang at skulle bekymre sig om militæret. 1864 sad vel endnu i kroppen og erindringen, ligesom 1. verdenskrig jo rumlede derude. Mon han på nogen måde anede eller frygtede, at endnu et krigshelvede nærmede sig

og skulle komme til at præge verdenshistorien i det 20. århundrede?

Ude i verden

Men ude omkring i verden skete der andre ting, som varslede store forandringer. »Det moderne« begyndte at præge samfundet. Demokrati, industrialisering, urbanisering var forhold, som for alvor rykkede ved de vantede politiske strukturer. Demokratiet var jo for så vidt ikke særlig gammelt. Da billedet blev taget, var det jo kun ca. 65 år siden Grundlovens vedtagelse og afskaffelse af enevælden.

I kølvandet på dannelsen af Socialdemokratiet tilbage i 1872 begyndte arbejderklassens indflydelse at gøre sig gældende rent landspolitisk. Husmandsbevægelsen fulgte efter omkring århundredskiftet og fik et talerør i Det Radikale Venstre, som blev stiftet i 1905. Underklassen på landet havde nu fået en fornøden opmærksomhed på de umenneskelige vilkår, som mange arbejdede og levede under. Jeppe Aakjærs og Johan Skjoldborgs sociale indignation i romaner som »Vredens Børn« (1904) og »Gyldholm« (1902) havde hjulpet denne proces frem.

Den politiske situation var temmelig urolig i disse første årtier af 1900-tallet. I juli 1910 overdrog den radikale Carl Theodor Zahle posten som landets politiske førstemand til venstremanden Klaus Berntsen, der var konseilspræsident indtil 1913. Berntsen var fynsk friskolelærer med rødder i den grundtvigske tradition – og i øvrigt 66 år gammel da han blev konseilspræsident. Men hvem husker ham? Han var nærmest en overgangsfigur efter Alberti-skandalen. Efter Berntsen fulgte så Zahle igen indtil marts 1920. Fra 1918 blev Zahle tituleret statsminister. I 1915 sad således det radikale ministerium Zahle med bl.a. Politikens redaktør Edvard Brandes som finansminister. Edvard Brandes var i øvrigt kendt

med Thisted. Han hørte til den litterære og kulturradikale inderkreds omkring naturvidenskabsmanden, digteren og forfatteren J.P. Jacobsen fra Thisted, død i 1885. Edvard Brandes havde i sin tid en tæt brevveksling med den syge digter fra Thisted. De diskuterede bl.a. det moderne, ateistiske livssyn. Jacobsen havde som den første oversat Darwins arbejde om evolutionsteorien til dansk i 1870'erne. På den måde var der også blevet »rørt« ved de traditionelle åndelige værdier.

Mine forfædre og -mødre på billedet har nu næppe snakket med landskendte digtere, konseilspræsidenter eller ministre. Det var jo af gode grunde sjældnere end i dag, at ministre og landspolitikere kom ud i fædrelandet. Alligevel var der i de første årtier af århundredet sket noget ganske afgørende for repræsentationen af befolkningen i Rigsdagen. De »almindelige« mennesker, især bønder vest for København, indtog vigtige politiske poster. Mest kendt er vel nok vestjyden I. C. Christensen fra Hee, der som minister i årene 1901-09 havde vist sig at kunne matche de fine, velhavende og veluddannede, urbane københavnere i det politiske arbejde!! I.C. Christensen: det var ham med ræven bag øret.

Jeg har ikke megen fornemmelse af, i hvilket omfang mine forfædre på billedet var politisk engagerede eller interesserede. De har helt givet været oplyste, læst avisen – og af de 4 partiblade har det helt sikkert været Venstre-avisen, Thisted Amts Tidende. I øvrigt blev Venstre i Thy fra 1913-1921 repræsenteret i Folketinget af læreren Jens Munk-Poulsen fra Nr. Vorupør, som med stærke rødder i Indre Mission var stifteren af Fiskercompagniet. Men ham har mine oldeforældre næppe kendt personligt. Der var både geografisk og åndeligt langt fra bondelandet Skyum til fiskersamfundet i Nr. Vorupør.

Den 14. maj 1912 døde Frederik d. 8 efter 43 år som kronprins og kun 6 år som konge.

Hans søn, Chr. d. 10., fulgte ham på tronen. Det var en tid, hvor kongen endnu var stærkt og direkte engageret i politik. Frederik d. 8. besøgte Thisted i 1908 og igen i 1910, da statuen af Chr. d. 9 blev afsløret på Store Torv. I 1913 var Chr. d. 10. og dronning Alexandrine i Thisted på deres første togt som kongepar med kongeskibet Dannebrog.

Mange politiske emner var på banen i disse år. To væsentlige emner var spørgsmålet om forsvarspolitikken og spørgsmålet om kvinders myndighed og valgret.

Jeg bliver tankefuld ved det forhold, at kvinderne på billedet først i samme år, 1915, fik fuld stemmeret. De havde ganske vist i 1908 fået stemmeret til Kommunalvalg, men indtil 1915 skulle de altså endnu høre til »de fem f'er«, der ikke havde stemmeret til Folketing og Landsting: Fruentimmer, folkehold, forbrydere, fattige og fjolser!

Jo, kulturen var endnu på billedets tid patriarkalsk: det var mændene, der bestemte. Alligevel fik min farmor Dorthea faktisk kørekort. Jeg ved ikke hvornår. Min far huskede, at det tog uendelig lang tid, nærmest det meste af en dag, når hun skulle køre med de fem børn, hun og Christen fik i årene 1913-1920,

til ungske i Viborg. Hun ville næppe have fået klip i kørekortet pga. hastigheden!

En svunden tid

Oldemor Johanne og oldefar Niels ligger begravet på Skyum kirkegård, omgivet af Christens, Dortheas og flere af deres børnebørns grave. Eftersom vores bedstefar Christen døde pludseligt af et hjerteslag i august 1944, husker jeg ham ikke. Til gengæld blev Dorthea et centralt omdrejningspunkt for vores fætter-kusineflok. Hun døde i 1972. Og jeg græd mine triste 12-års-tårer i sorg over at miste en elsket bedstemor, som forbandt os med en nu længst svunden tid, med en verden af i går.

Hvor er det godt, at jeg har billedet!

Else Bisgaard

Født 1960. Cand. mag i religion og dansk, lektor ved Thy-Mors HF & VUC. Freelancemedarbejder ved Museet for Thy og Vester Hanherred.

Kilder

Andersen, Knud Holch, Orla Poulsen, Flemming Skipper: Thisted Købstads Historie. Bind 2, Knakken 1998.

Kjeldgaard, Poul: Tre gårde i Thy. Kristen Bisgaard Kjeldgaard og hans slægt. Upubl. hæfte. Viborg 1985.

Lampe, Jens og Holger Hertzum: Bidrag til urmageriets historie i Thy og på Mors. Historisk Årbog for Thy og Vesterhanherred 1977.

Matthiesen, Hanne og Orla Poulsen: Fotografer i Thy, Historisk Årbog 1993.

Mørch, Søren: 24 statsministre. Gyldendal 2000.

En stor og varm tak til min interesserede og slægtskyndige fætter, Mogens Mehl, Hundslund, for at læse med og generøst bidrage med både oplysninger og tanker.